

'Pələ' a "bəgə" c po'a GALASIIKOMU -jeyi

Wludie po'a nyə "bəgə" -nəɛɛ'ɛ -naagi 'li.

Galasiibhlukpa'a nyə-u 'ma-a Zezii'a -nu, 'inu 'c -dalbhoyi 'Pələ po'o "bəgə" -nəɛɛ -jeyi. C 'nu-o -kaa, -ekedimaa, lı-i se'a 'kpu 'bhle, nyutəlu to 'ni a, uŋ-u 'nu-o na, 'wa "klumu'a nyə-u -se'a-a 'Zuifu, -ka 'Zuifu-u nu'a 'le 'wa -Lagolbhü 'li, 'ka-a uŋ 'ke nu -lreɛɛ 'le uŋ 'ke 'pvn 'bho -Lago 'yigbeyi. Leklagba uŋ 'ka nu, 'inne 'mo-o uŋ 'ke kłe 'mu mu. 'E dı 'Pələ po'o "bəgə" -nəɛɛ -jeyi 'le 'c 'o uŋ 'c -se -klaa -ko. Nyə -yə de'a -Lago "gwli, 'pvn'o 'bho 'c "yigbeyi. 'E "se mo'o. Nyə -yə -see 'pvn yi. -Lago -o zetie'e -amu-ɛ 'le i 'mu 'le 'c po'o -amu "yifləməuzıgi.

Galasiikomu 'Pələ po'o "bəgə" -jeyi

I 'Inmə 'Pələ 'ma-a *Zezii'a -dalbhoyi, 'inmə po'o amu "bəgə" -jeyi. -A'ba -tita, -Lago -za'a *Zezii *Kliisi glu 'le 'məməu'a "klumu 'le o 'ye'a tini -lreɛɛ, o -ke Zezii'a "bhuo-o lbho'o 'inmə 'in 'ke lbhu 'mne nu. E -se nyunyə lbho 'inmə -ko 'le e -se nyunyə 'c 'nyu 'in 'bhle "kpi -ko -lreɛɛ. II 'Inmə 'Pələ -ke 'lotu'a "nyuuu -ke 'in -ple'ɛ "gwlideɛ -lue 'mu, -u -ke 'in -ni'a 'nɔɔgbɛ ε, -a-bu 'ye'e a-bu 'lotu'a "nyuuu 'ma-a Zezii'a -glugbi 'wee -ni'a 'le Galasiibhlukpa "kpi!

III -A'ba -t̄ita -Lago -ke -a'ba -K̄oyi Zezii Kliisi -n̄i 's̄on -w̄unna amu "niti 'le un 'ke amu -p̄olu'a bhlubhlua "nyi! **IV** Zezii Kliisi "tayi'e-e 'ɔ "bhuo "yiti ɔ 'ye 'mɛ 'le ɔ 'ke -amu -a'ba "nyinynidi "kpi -za, 'le, "nyinynili -n̄i'a c̄ou 'km̄u mu, -i -ke "klumu -a -n̄i'a 'traamu, ɔ 'ke -amu 'ya w̄onkuε "kpi -za. 'Le -a'ba -t̄ita -Lago'ɔ 'gwl̄ud̄i 'mu, 'le-e 'ɛ l̄etu -nu-ɛ -n̄i'o. **V** Nyunyu 'bhεε -Lago'ɔ 'nyi "yi "k̄omu, -n̄oɔ "o -n̄oɔ ti! *l̄ -n̄i -kaa 'mu!

"Dizigi -ni'e-e -lue 'tin

VI A -gblee, kpli -ye a-a nu'a -laa, ε "maa'a 'inmu-ɛ, -Lago 'la'a amu-ɛ 'le *Zezii *Kliisi'a 'sana 'mu ɔ 'ke amu -ko, 'le a-a tbhe 'n̄o "kpi -susueyi, 'le a-a po'o nyu -lr̄uu'a -t̄ot̄ol̄i -lokui 'le a-a 'l̄i 'i "dizigi. **VII** 'In-i 'tm̄uu'o amu-ɛ, "d̄igizi 'in -t̄ɔ'c̄ amu, 'ya "se-ɛ mo'o -ziaka. "D̄i -lr̄uu-i 'ka -zigi "du, -i 'ki i 'mu -zi, i se -n̄i. 'In-i zi 'i 'mu-ɛ, -ekedimaa, nyu -lr̄uu 'gble-e a'ba -p̄olu 'mu 'le un 'bɔ'c̄ ti, 'bho *-Lago'ɔ 'Bhozayi Z̄ezii Kliisi'a "dizigi'a damu, un 'ke i "yida 'mu -za. **VIII** A "du a'ba "bhi "yrili, -bho nyɔ -lr̄ɔɔ yi, 'le ɔ 'ke amu -t̄ɔ, -bho ε "du 'ki -a'ba "bhi o, 'le ε 'ke 'ki -Lago gbo'a -dalbhoyi'a "bhuo "du o, li 'in -t̄ɔ'c̄ amu, -bho i -ke i se gugɔ ɔ, -Lago'ɔ tutibhlasu -n̄i nu "kpi! **IX** 'In -zi 'i-i amu -bodi 'mu see 'le 'in-i mu'o 'bho le -lr̄ee 'traamu: -Bho nyɔ -t̄ɔ amu -t̄ot̄ol̄i -lr̄ui, 'an -n̄i a 'w̄onc̄ 'bɔ'c̄ ɔ, -bho i -ke i se gugɔ ɔ, -Lago'ɔ tutibhlasu -n̄i nu "kpi!

X -Bho 'in -zi i 'mu 'traamu, nyunyu'a 'mu ybhεε 'in-i 'bɔ'c̄ ti'a? -Gba! -Lago'ɔ -ne 'in-i 'bɔ'c̄ ti. Nyunyu'a 't̄unud̄i 'in-i 'bɔ'c̄ ti'a? -Gba! -Lago'ɔ 't̄unud̄i 'mna-a 'bɔ'c̄ ti; 'le, -bho 'in -ka

'kɪ nyunu'a 'tʊnʊdɪ ti'bɔ -bhla a, 'ɪn se 'kɪ 'bhɛɛ
'ɪn 'ke Zezii Kliisi'a lbhunuyizege "du.

'Pɔlv'a -dalbhoyi'a "dudua

XI 'An 'lotv'a "nynuu-a, 'ɪn-ɪ 'wɪ -i amu "yiti, 'le
'ɪn 'bɔ'c ti a 'ke i yibo, "dizigɪ 'ɪn -za'a 'mu see 'le
'ɪn -ni'a -bhla "kpi a, i -se nyunu'a 'limuticedi
-ko. **XII** *Zezii *Kliist'a "bhuo-o po'o 'ɛ -naagitu 'le
'an -polv 'zɔ. ɛ -se nyɔ -zi i 'ɪnmu -bodi 'mu -ko,
'le ɛ -se nyɔ -tɔ ni 'ɪnmu -ko -lrɛɛ.

XIII I -ni'a -kaa 'mu, a yibo'o-o 'an -dedekpli 'ɪn
-ni'a ti 'kɪ -tanyɪ, 'ɪn -ni'e-e *Zuifu'a -Lagɔlbhv
'li 'le 'ɪn-ɪ kla'a Zezii'a -glıgbawɔnyi'a nyu nyani
'mu tenyi, 'le, hɪ vñ de'a "gwli, 'ɪn 'bɔ'c ti 'ɪn 'ke
v i -polv "yi -za. **XIV** 'In -ni'a -kaa 'le 'Zuifu'a -
Lagɔlbhv 'li a, 'ɪn -boyreeti -ke 'ɪn 'bhɛɛ'ɛ 'mu 'le
vñ -ke 'ɪn -ple'ɛ lbhv -lue 'mne 'mu, 'ɪn -zi nu-o'o
'wee. 'Bho 'ɛ "kpi a, 'ɪnmɔ -smua'a 'muti tenyi,
-ɔ -de'e 'le -a'ba "na "we'a kpli 'li ti.

XV A -gblee, ɛ -ni'a -kaa 'mu a, 'le -Lagɔ -mɔɔɔ'c
'sana 'mu ɔ 'la'a 'ɪnmu-ɛ 'ɪn 'ke 'ɔ lbhv nu. 'ɛ dɪ,
'ɪn -see -bhla 'wlv ke see, ɔ 'ye 'ɪnmu 'bho -za.

XVI 'Le, -nɔɔ-ɔ nu'a -Lagɔ 'tv, ɔ "du'a see 'le ɔ 'ke
'ɪnmu 'ɔ "yu "yi-tɔ, ɛ nyni'a a, ɔ -tɔ 'nɔ 'ɪnmu "yi
'le 'ɪn 'ye ɔ yibo. 'Bho 'mno, 'bho-o ɔ -za -ni'e
'ɔ "kpidi -druku "yrili, ɔ 'ye i 'ɪnmu -tɔ, 'le, nyu
-lrvñ -se'a-a 'Zuifu, 'ɪn 'ke v 'ɔ "kpidizigɪ -bodi
'mu-za. ɛ zi'a -kaa a, 'ɪn -see nyɔ gbo mu, 'le ɔ 'ke
'ɪnmu 'bho Zezii'a damu "dɪ 'mu-v "du. **XVII** 'In
-see Zelizalɛɛmu mu -lrɛɛ, 'le, nyu-v "du'a *Zezii'a
-dalbhomu -tanyɪ 'an damu, 'ɪn 'ke v 'ye. 'In -sɔ'c
'mu -nalo, 'ɪn 'kpa-a Alabiibhlvɔkpa "kpi'a -jeyi.
'In nyni'a 'le a, 'le 'ɪn 'ye Damaasigwlo 'mu le yi.

XVIII -Zvün tan zi -kpayi-č 'le 'in 'ye Zelizaləemə mu, 'le 'in -ke *'Pielı 'ke yibo -yibo. 'In -ke ɔ 'nu-o 'bho 'wı -bue 'wı -muu "klenyi! **XIX** 'In -see Zezii'a -dalbhomu -lrvv 'ye, -bho ε -se Zaakı 'ma-a -a'ba -Köyi Zezii'a leyi. **XX** A -gblee, dı 'in-i za'a -laa 'mu, -Lagoč "yigbeyi 'in-i za nı 'nı 'mu. -Ziadı mo'o, 'in -see sın cε.

XXI I zi'a -kaa a, 'in -so'č 'mu-e 'in 'ye Silii -ke Silisiibhlıkpı "kpi mu. **XXII** 'Le Zideebhlıkpı "kpi'a Zezii'a -glıgbıwɔnyı'a nyu -see -bhla 'inmu "yri 'mu 'ye ke tukutuku. **XXIII** 'An "dıfɔfu'a "se vı-n-u 'wɔn'č 'bɔ, nyu na: Nyɔ-č kla 'ka -amu nyani 'mu -benyi, ɔ 'bho-č -kaa'a dı. 'Traamu 'tɔ ɔ, Zezii'a "dızıgi -ke dı ɔ 'bɔ 'ka ti, nyu-u de'a Zezii "gwli, ɔ 'ke u i -pɔlu "yi -za a, 'inu 'č "bhuo-o tɔ'č nyu. **XXIV** A -gblee, vı 'wɔn'č 'ya "dıtı 'mnı 'bɔ ɔ, vı-n-u 'bheee-e -Lagoč 'nyı "yi 'an dı.

II

'Pɔlv -ke 'č -bodalbhomu -lrvv 'gbvv'o-o "lru

I A -gblee, -zvün -bue -zvün nyiə zi'a a, zɔ -lue 'zɔ 'in -ke Banabaası -nı Zelizaləemə le munamu 'le -a 'ye Tiitı 'mu"luo 'le -a -ke ɔ 'ye mu. II 'In 'ka 'le mu a, -Lagoč "bhuo-o nu'o 'in mu. 'E dı, 'in mu'o 'le. -A nyni'a 'le a, 'in -ke Zezii'a -glıgbı'a -jolıgbopomuklärı Zaakı-e *'Pielı -ke *'Zaan 'cε-ε kpc 'le 'in -ke vı 'ye "lru'gbvv, 'le *Zezii'a "dızıgi 'in-i tɔ'č nyu-u -se'a-a *'Zuifu, 'in 'ye u i -bodi gbozıza. -E -ke dı 'in -zi 'i 'mu a, 'mna -see ti'bɔ, 'an lbhv 'in "du'a wɔn see 'le 'in -nı'a -bhla "kpi 'ke "nuko 'wla. III I -nı'a -kaa 'mu, Tiitı -ke 'in -na'a a, ɔ -se 'Zuifvı -ko. Glekiyi mo'o

'le ᵻn -see ɔ d̄l "yikpa, -ka ɔ -see'a *kla 'mū mu'a d̄l. ᵻn -see nū, ɔ mu kles 'mū 'le ɔ -ke 'Zuifu "we 'ke kpli 'mūtigvgo, nū -lreε. **IV** 'Traamu 'tɔ ɔ, -bho klemvumud̄ -so "yiglu, "lemnū, nyv-v nū'a 'nɔc -a'ba 'nyningbo -v 'la'a 'wa "bhi -a -bogwlidemu, 'innu 'bɔ'ɔ ti nyv 'ke kles 'mū -kpε 'le ᵻn 'ke "yisrεεmu "du 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi. ᵻ-bv nyv 'mnu 'yi-e 'nɔcgbε -a'ba "klumu "d̄l tibonamv 'le ᵻn-v 'ma'a 'mūti, 'le, -ka -a 'ye'a "yiflɔε 'le -a -ke Zezii 'ye'a "yi"sisri, ᵻn 'ke ε "yrili-gwε. ᵻn 'bɔ'ɔ ti 'le 'Zuifu'a gba 'ke -amu 'geyie 'mū kpvn 'le -a 'ke 'le 'ya 'mū "yisrεεmu "du. **V** A -gblee, Zezii'a "dīzīgī -i 'ma-a -ziad̄, -a 'bɔ'ɔ ti, -ka ε -nū'a, ε 'ke -kaa -nū, 'le a 'ke ε -kaa yibo "gū. 'E d̄l -a -see ɔ 'wɔcɔn -bi.

VI I zi'a -kaa a, 'in -ke ᵻ-bv Zezii'a -gligbi'a -jolvgbopomv 'mnu -zi 'i 'mū, ᵻn -see 'inmu lε -lreε "kpi "du. A -gblee, 'bho nyakɔmu 'mnu'a damv, -bho ᵻn "du -kligbi o, 'le -bho ᵻn -se -kligbi o, 'mna -see 'wa -klagba ya-gbv. -Lagɔ'ɔ 'te nyunu 'mū 'wa -klagba'a d̄l. **VII** A 'ye li-ɔ, ᵻ-bv nyakɔmu 'mnu'a 'bhi -gwε'ε-ε 'inmu 'kpi 'le ᵻn yibo'o -ka -Lagɔ -tbha'a 'inmu 'ɔ lbhv 'le ɔ na 'in 'ke Zezii'a "dīzīgī 'bhlikpi -lru "kpi kpa 'le nyv -lrvvv-v -se'a-a 'Zuifu gbo. 'Kla 'mnc, 'ka-a -Lagɔ lbho'o 'Piɛl -antanyi ɔ 'ke ε 'le 'Zuifu gbo kpa. **VIII** A -gblee, -Lagɔ -lue-e "nyi'a 'Piɛl wɔnkuε 'le ɔ 'ye'a 'Zuifu Zezii'a "dīzīgī kpa a, ɔbɔ 'mnu, cnu 'inmu "nyi'e 'inmu wɔnkuε, 'le, nyv-v -se'a-a 'Zuifu, 'in 'ke ᵻ v i-bi "d̄l 'mnu kpa -lreε. **IX** -Lagɔ 'nū-o 'inmu -zεgε "lruli 'le ɔ 'ye 'inmu 'ɔ lbhv "nyi. Zaakı "we 'mnu yibo nū-o'o. 'E d̄l 'in -ke Banabaasi -ke ᵻn bhvblha'a -jiɛ "yi, 'inne

-tɔ'o -ka -a'ba lbhv -nɪ'a -lue 'tɪn 'le -a 'bhɛɛ'sɛ wlu 'mʊ; 'le, -bho -abv -ka 'le nyv-v -se'a-a 'Zuifv-v gbo mu nɪ, v-bee 'ke 'le 'Zuifv gbo -mu -nɪ. **X** 'Bho 'ɛ "kpi 'tɔ o, le vñ 'bɔ'c 'inmʊ ti, 'inne 'mo-o, "pvuanlbhamv -nɪ'a 'le Zelizaleɛɛmv'a Zezii'a -gligbawɔnyi'a nyv'a "klumv, -a -kpa nv. 'E letu, 'mna-a'a "bhuo 'bɔ-o ti 'in 'ke ε nv see.

'Pɔlv 'kpa-a 'Pieli di 'yi

XI Zɔ -lue 'zɔ -a -nɪ 'bho Atiɔsūgwłɔ 'mʊ, *'Pieli 'ye 'bho -amu -ye. -A -ke o 'zi-e 'bho 'wɪ. A -gblee, le o-o nv'a 'bho, ε se "yrili-nmɔ. 'E di 'in -wa 'nɔ gle 'bete "yi ti 'bho Zezii'a nyv 'wee'a "yigbeyi. ε-be le o-o nv'a, 'inne 'ka-a: **XII** Nyv 'wlv-o 'le Zaakı gbo, vñ 'ye -amu "kpi ti'wla. Un na: Zezii'a nyv-v -se'a-a 'Zuifv, vñ mu *kłɛ 'mʊ 'le vñ 'ke "yisrɛɛmv "du 'bho -Lago'c "yigbeyi. Nyv 'mnv -see'a -bhla yi ke, 'lotv'a "nynuu -se'a-a 'Zuifv, 'Pieli -ke vñ-v li nɪ 'ko-o -dalue. Nyv 'mnv -nɪ'a 'bho a, 'Pieli "gibhɛ-ɛ li; o -ke vñ-v 'bhɔ-o -dalue -linidı. **XIII** O nv'a -kaa a, 'lotv'a "nynuu 'Zuifvɔłv 'kpa-a 'ɔ nvnvdi "yi 'le Banabaast -mnɔɔ'c "bhuo kpv 'v kli -lrɛɛ. **XIV** A -gblee, -ka 'wa -nabhv se'a "yi'srɛɛ ε, -ziadı -nɪ'a 'le Zezii'a "dizigl 'mʊ, -ka vñ -te 'nɛ gbo, 'in 'ye'a 'na li a, 'bho 'lotv'a "nynuu 'wee'a "yigbeyi 'le 'in 'ye 'mʊ-sɔ 'le 'in 'ye 'Pieli wlu "yri tbha 'le 'in na: 'Pieli, -inmɔ 'du'a 'Zuifvɔj, -in -nɪ'a nyv-v -se'a-a 'Zuifv'a "klumv, -in -ke vñ-v li nɪ 'ko-o -dalue. -Ka 'Zuifv'a gba 'lɛ'ɛ, -a'a nv -kaa. 'Traamu 'tɔ o, -a 'jri-e 'le manı. -A'a kpli -a nv'a, 'inne tɔ'c nyv -ka, nyv-v na 'lotv'a "nynuu -se'a-a 'Zuifv 'wee -kpvn 'Zuifv'a gba "yi 'le vñ 'ke "yisrɛɛmv "du

'bho -Lago'č "yigbeyi, -in -ke un 'bhεε'ε wlu 'mu.
Leedı -a nu'o -kaa'a? 'Ka se "yrili-nmo.

*Nyc"o nyč-č de'a *Zezii *Kliisi "gwli "du-o
"yisrεεyi 'bho -Lago'č "yigbeyi*

XV 'In-ı 'tmuu'o amu-ε, -abu-a'a "bhi 'nu-o
*'Zuifu -ziaka, 'le nyu-υ 'wlu'a -amu "du'o 'Zuifu
-lreε, 'le -a -se "sesibhlukpa "kpi'a nyu -a-bu
'Zuifu-υ zre nı'a "nyinynikpli'a nımu "yi -ko -
lreε. **XVI** ε -nı'a -kaa 'mu a, -a-bu yibo'o na, -
bho nyč "du "yisrεεyi 'bho -Lago'č "yigbeyi, ɔ-č
'de-e *Zezii *Kliisi "gwli'a dı mo'o. ε -se nyč'č
"bhuo'a 'mutikukue'ε 'mυρεεε 'mu -ko. 'Ε dı -
abu de 'č "gwli -lreε 'le -a 'ke "yisrεεmu "du
'bho -Lago'č "yigbeyi, -a 'de -č "gwli'a dı. ε
-se nyč'č "bhuo'a 'mutikukue'ε 'mυρεεε 'mu -
ko, -ekedımaa, nyč-č 'ka 'č "bhuo'a 'mutikukue
'mu 'pεε 'le -č 'ka "yisrεεyi "du 'bho -Lago'č
"yigbeyi, ɔ se -nı. **XVII** A -gblee, -a-bu 'ma-a 'Zuifu,
-bho -a de Zezii Kliisi "gwli, 'le -a -ka -kaa-a nu
a, -a 'bč-č ti -a 'ke "yisrεεmu "du 'bho -Lago'č
"yigbeyi; "lemnı -a'ba nınuıkpli-i 'tč-č nyu, -
ka nyu-υ -se'a-a 'Zuifu-υ nu'a, 'ka-a -a nu'o. -A
"du-o "nyinynidi'a nımu -lreε. -Bho ε -nı -kaa
'le, "lemnı Zezii Kliisi -l 'po-o nyu 'kpa "yi 'le
un 'ke "nyinynidi nu'a? -Gba! 'Kla -ko. **XVIII** -
Bho 'in na, -bho nyč 'pεε 'č "bhuo'a 'mutikukue
'mu, ε -se 'inna 'ke ɔ "yisrεεyi po 'bho -Lago'č
"yigbeyi -ko, 'le 'in 'ke na -lreεke, -bho nyč 'pεε
'č "bhuo'a 'mutikukue 'mu, ε 'bhεε'ε ε 'ke ɔ
"yisrεεyi po 'bho 'č "yigbeyi, nu a, "lemnı 'in-
'nu-o "nyinynidi 'bho -Lago'č "yigbeyi -ziaka.
XIX A -gblee, dı *-Lago'č gba-a za'a 'mu, 'ε dı 'in

-see 'tɔ 'an "bhuo'a 'mvtikukue 'mu 'pεε yi 'le 'in 'ke "yisrεeyi "du 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi. 'In 'bho'-ɔ 'ɛ lətu'a nvnvdı 'le 'in 'ke -Lago'ɔ 'gwlvdı nu 'le 'an tinie 'mu. **XX** -Ka nyu kɔ'ɔ Zezii Kliisi 'bho nyvyrilbhaatu "yri, ɔ 'ye'a 'mε, 'kla 'mnɔ 'ka-a ε kɔkɔ'ɔ -ka nyu 'gbaa 'nɔ ka 'tnmu 'le vn 'ye -amu 'bho tu "yri kɔ 'in -ke ɔ 'ye'a 'mε. 'ɛ 'zɔ 'mo-o 'in 'bho'-ɔ 'an "bhuo'a 'mvtikukue'ɛ 'mvpεee'ɛ dı. 'Traamu 'tɔ ɔ, 'in -ke Zezii Kliisi "sisri'e-e "yi; ɔ 'mε-ɛ'ɔ 'an dı. 'ɛ dı 'tɔ ɔ, -bho 'in -yi "yisrεeyi 'mu 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi, Zezii Kliisi'a 'mvtikukue 'mu 'in -ni -ni'e ti. 'In se 'tɔ ti-ni 'an "bhuo'a 'mvtikukue 'mu. "Yri -ke "yi 'in -ni'a ti 'nɔɔ 'bhlv̄kpa "kpi 'traamu a, 'le 'an -Lago'ɔ "yu, Zezii Kliisi'a "gwldeɛ 'mu, 'le-e 'in -ni -ni'e ti. Zezii Kliisi, 'inno 'du'o 'an dıkmεe'ɛ dı 'le ɔ 'ye ɔ 'bhuo "yiti"tayi ɔ 'ye 'mε. **XXI** A 'ye li-ɔ, -zegε -Lago nu'a 'inmu 'lruli, 'in se 'bheɛ 'in 'ke ε gbo'mate. -Bho nyɔ -ka 'kι ɔ 'bhuo'a 'mvtikukue 'mu-υ 'pεε 'le ɔ 'ke "yisrεeyi "du 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi a, "lemnui bhebhe Zezii Kliisi 'mε 'ko'o.

III

**Zezii *Kliisi'a 'bhoduɛɛ-ɛ 'puvn'o nyɔ-e -ale
Zuifv'a gba'a?

I -Woo! Galasiikomu-a, a se -bhla -naagı 'bhle 'maae -ale nyɔ-ɔ "crɔkɔ'ɔ amu'a? -Ka *Zezii *Kliisi 'mε'ɛ 'bho nyvyrilbhaatu "yri, 'bho 'ya dı'a damu -a zıza'a gbo "fta 'wee a 'wɔn'ɔ 'bɔ ɔ, a 'mate ni-a'a? **II** A po -lokui, 'in 'ke amu le -lue -nεε tidede. Lε 'mne, 'inne 'ka-a: A 'ka -Lago'ɔ Lisaazuzu 'ye 'le, a'ba 'bhi'a 'mvtikukue

a 'pεε'ε 'mυ, 'inne "nyi 'ε amυ-ae -ale Zezii'a "dizigi a 'wɔn'c 'bɔ 'le a 'ye 'c "gwlidε, 'inne nu 'ε? **III** A -gblee, Galasiikomu-a, a se -naagi 'bhle -ziaka! A "du'a -Lagojeyinee wɔn see, a 'de-e -Lago'c Lisaazuzu "gwli. Leelε nu'o amυ 'le a 'ye 'bhɔ 'le a 'bɔ'c ti 'le a'ba 'bhi'a 'mutikukue 'mυ a 'ke "yisreemυ "du 'bho -Lago'c "yigbeyi'a? **IV** *Wɔnkulı -nu-ε'o 'bho a'ba 'nynimυ a 'ye'a a, bhebheli a 'lı 't'a? 'Mna-a 'tmuu'o amυ-ε, -bho koo i -ni 'mυ, i -se bhebheli -ko. **V** 'Bho 'ε "kpi a, -Lago'c "bhuo "nyi-e amυ 'c Lisaazuzu 'le o-o nu'o wɔnkulı 'le a'ba "klumυ. -Bho o -ka -kaaa a nu a, a'ba 'bhi'a 'mutikukue a 'bɔ'c ti a 'ke 'mυ'pεε'ε? -Gba! -Ale, -ka a 'wɔn'c Zezii Kliist'a "dizigi 'bɔ 'le a 'ye 'c "gwlidε, 'inne nu 'ε?

VI A -gblee, -a-bu *'Zuifu'a "na *Ablaamu -nu'a ti -benyi, a popo 'gwlutι 'bho 'c damu! 'C 'dı-ı 'cnı-ε'ε 'le -Lago'c "bɔgu 'li, i na:

Ablaamu 'de-e -Lago "gwli'a dı, o "du'o "yisreysi 'bho 'c "yigbeyi.

VII A 'ye li-o, nyu -yu de'a -Lago "gwli a, 'innu 'mo-o Ablaamu'a "nynuu'a "nynuuzigi. Un -ple'ε-ε "gwlidε -lue 'mυ'a dı mo'o. **VIII** Wlu -ε 'cnı-ε'ε 'le -Lago'c "bɔgu 'li -tanyı, ε na: -Bho 'wla, 'Zuifu-e nyu-v -se'a-a 'Zuifu, un -ni 'wee, un 'de-e -Lago "gwli'a dı, o-o 'ye u "yisreemυ -po mu 'bho 'c "yigbeyi. 'Inne 'bhle'e 'nyi'a dı, i-bı "dizigi 'mnı, -da Ablaamu 'wın 'i 'bɔ, 'ya "yri'a 'bı -see -bhla 'wlu ke, 'le -Lago na:

'Le -in 'mυ 'in-i 'ye -zi -ni mu 'le 'in 'ke 'bhlikpi 'wee "niti-wunna.

IX ε -ni'e-e -kaa'a dı a, -ka Ablaamu de'a -Lago "gwli see, 'le o 'ye 'c "niti-wunna a, 'ka 'mnı, 'ka-

a, nyɔ'o"o nyɔ-o de 'ɔ "gwli, ɔ-ɔ -wunna 'nɔ 'niti -lrɛɛ.

X A 'ye li-ɔ, -bho ε "du nyɔ 'wee 'pɛɛ'ε 'wa 'bhi'a 'mvtikukue 'mu 'le un na 'inne po 'v "yisrɛɛmu 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi, u-bu nyɔ 'mnɔ, -Lagɔ'ɔ -zidle -nɔ 'nu-v "kpi. A -gblee, 'ε 'kpidi 'cni-ɛ'ɛ 'le -Lagɔbɔgu 'li, na:

Lı 'wee un 'cni'a 'le -Lagɔbɔgu 'li, nyɔ -cy -see 'i 'wɔn, 'ɔ nyɔtu, -Lagɔ'ɔ -zidle -nɔ 'c-ni 'nu 'kpi.

XI -A yibo'o-o na ε se 'bhɛɛ, nyɔ'ɔ "bhuo'a 'mvtikukue 'mvpɛɛ 'mu ɔ 'ke "yisrɛɛyi "du 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi. A -gblee, 'ε "kpidi 'cni-ɛ'ɛ 'le -Lagɔbɔgu'a 'fɔ -lrɛɛ gbo, 'inne 'ka-a:

Nyɔ -yɔ de'a -Lagɔ "gwli a, 'nɔ 'du'o "yisrɛɛyi 'bho 'ɔ "yigbeyi, 'nɔ 'ye'e tiniezegɛ.

XII I -nɔ'a -kaa 'mu, -bho nyɔ 'pɛɛ 'ɔ "bhuo'a 'mvtikukue 'mu 'le ɔ 'ke "yisrɛɛyi "du 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi, ɔ -see ɔ "gwlide, 'ɔ "bhuo'a 'mvtikukue ɔ-ɔ de'e "gwli. Ebe -ke -Lagɔ'ɔ "gwlideɛ -se le -lue -ko. Obɔ 'mnu, -bho ɔ nu -kaa a, wlu-u 'cni-ɛ'ɛ 'le -Lagɔ'ɔ 'bɔgu 'li see, 'ɔ 'wɔn 'ɛ 'zo 'mvti. Wlu 'mne, -ɛ nu'a na:

Nyɔ-ɔ -kpvn'a -Lagɔ'ɔ gba "yi -ziaka, ɔ -kpvn 'nɔ-ɔ "yi'a dı ɔ-ɔ 'ye'e tiniezegɛ.

XIII A -gblee, -a -see -Lagɔ'ɔ gba "yi-kpvn, 'ε dı 'ɔ tutibhlasu -nɔ'e -amu "kpi, 'le Zezii Kliisi 'ye 'bho -a'ba 'bı 'mu -zi 'le ɔ 'ye tuti-bhlɛ -a'ba dı. ɔ nu'a -kaa, ɔ zetie'e -amu-ɛ 'bho tutibhlasu 'mne 'zo. 'Le -Lagɔbɔgu 'li 'ε "kpidi 'cni-ɛ'ɛ 'le, 'inne 'ka-a:

Nyɔ-ɔ nu'a "nyinynidi, un 'lbha -nɔ'a tu "yri, -Lagɔ'ɔ tutibhlasu -nɔ 'nɔ-ɔ "kpi.

XIV A 'ye li-ɔ, Zezii Kliisi 'nu-o 'ε lətu, 'le, nyu-υ -se'a-a 'Zuifu, -υ de 'ɔ "gwli, -υ -ke ɔ "sisri'a "yi, -Lago'ɔ "nitiwənnakvta ɔ "du'a Ablaamu wɔn 'mvti, υn 'ke ε 'ye -lreεε; 'le, -a 'de-e Zezii Kliisi "gwli'a dı, -Lago'ɔ Lisaazuzu ɔ nu'a ɔ 'ka -amu "nyt, ɔ 'ke ɔ -amu "nyt -lreεε.

*-Lago'ɔ gba -ke wɔnmutidule ɔ'

XV 'An 'lotu'a "nynuu-a, 'in-i 'po-o amu "yi -lue 'le a 'ke i 'mvti'wɔn. -Bho nyu 'sɔn bhla tite, υn 'tri -ε -jie "kpi ti, "lemnı nyɔ -see 'bho 'wa "klumu 'kpa yi 'le ɔ 'ke 'wa dı wɔn-nyni; nyɔ'ɔ -lue komu -see 'bho wɔn -po yi -lreεε. **XVI** -Ka -lue 'mno, 'ka-a ε -ni'e 'bho -Lago'ɔ damu -lreεε. 'Le *Ablaamu'a "yreetı'a "klumu "yu -lue 'tin -Lago -za'a 'bho, 'le, ɔ-bɔ "yu 'mno'ɔ "nynuu'a "nynuu, ɔ 'tu 'v 'kpi ti -lue -lue. A -gblee, sese Ablaamu -Lago "du'o wlu wɔn 'mvti. Ε-be wlu -lue 'mne, 'inne bhla'a ɔ "nynuu'a "nynuu'a -dɔnu 'mne "kpi. 'Le -Lagobögü 'li, i 'cni-ε'ε 'le i -see 'ɔ "nynuu'a "nynuu'a -dɔni'a -dadudu 'nyni "si. Ε 'nu-o 'ɔ "nynuu'a "nynuu'a -dɔn'ta "klumu'a -dɔnu -lue. 'Le ε-be -dɔnu 'mne 'mu, 'le-e *Zezii *Kliisi 'wlu -ni -ni'o. 'Inno ε "si'e 'nyni. **XVII** A 'ye li-ɔ, le 'in 'ka 'mu-za, 'inne 'ka-a: -Lago -ke Ablaamu 'bhla-a *-ybheybhëtite see 'le zuin'a "du -lue -gwlı -lue -zuin bue 'ye zi ke-ɔ -yrɔzaa, 'le -Lago 'ye *'Zuifu *'ɔ gba po. 'Bho 'mno 'tɔ ɔ, gba 'mne se 'bhεε, -Lago'ɔ -ybheybhëtite ɔ -ke Ablaamu bhla'a see, ε 'ke ε wɔn-nyni. Lı 'wee -Lago nu'a ɔ 'ke nu, ε se 'bhεε ε 'ke i 'le "taa -lreεε. **XVIII** 'Ka 'mno, lezegę -Lago "du'a Ablaamu wɔn 'mvti, -bho ɔ "nyt ε 'ki nyu 'ɔ gba'a "yikpuen'ε

kamu, "le'mnu wlu -ye ɔ "du'a nyu wɔn 'muti - see ε 'kɪ "yi-tbhε yi. I -nɪ'a -kaa 'mu -Lago 'nu-o -zεgε Ablaamu -bodi. -Zεgε 'mne -Lago'ɔ "bhuo na ɔ-ɔ 'ye -ε -nu -mu. 'E dɪ ɔ nu ε'o.

XIX -Bho ɪ -nɪ -kaa 'mu, lee -ke dɪ -Lago po'o 'Zuifu 'ɔ gba'a? ɔ "nyɪ ε -v'o 'le nyu 'ke yibo -ka, "nyinynidi vñ-v nñ'a, ɪ-ɪ 'naa'a -Lago'ɔ gba "yi. Gba -mne, popole mo'o 'le ε 'ke nyu -jolv gbo po 'le Zezii Kliisi, Ablaamu'a "yu'a "yu 'mno 'ke yi -kpayike. Wlu -Lago "du'a Ablaamu wɔn 'muti, ɔ-bɔ "yu 'mno, 'innɔ ε "si'e 'nyñi. Gba 'mne'ε -klugba, -Lago "nyɪ -ε ɔ gbo'a -dalbhomu, vñ 'ye ε -ya, 'le, *Moyiizi -yo -nɪ'a 'bho -Lago -ke nyunyu'a 'nyñumu, vñ 'ye ɔ ε "nyɪ. **XX** A -gblee, -a -nɪ'a "cici a, -da dɪ'a 'nyñumuniyi -nɪ'a a, nyu'a -zapı 'son-ɔ -nɪ'e 'bho. -Lago 'ka Ablaamu wlu "kpitice, dɪ'a 'nyñumuniyi se 'bho -nɪ, 'ɔ "bhuo-o -ya'a "dɪ.

-Lago'ɔ gba'a 'kpu

XXI 'Lotu'a "nynuu-a, -bho 'in -ka -kaa-a wlu a, 'in 'nu-o -Lago'ɔ wlu ɔ-ɔ "du'a nyu wɔn 'muti, ε -ke 'ɔ gba titbhε'ε-ε "kpi'a? -Gba! ε se -kaa 'mu-ni. -Bho nyu 'bheε 'kɪ vñ 'ke *-Lago'ɔ gba 'wee "yi-kpvn, -Lago'ɔ nu v 'ko-o "yisrεemv 'mu 'bho 'ɔ "yigbeyi 'le vñ 'ke tiniezegε 'ye, 'le vñ se 'bheε vñ 'ke -Lago'ɔ gba 'wee "yi-kpvn'a dɪ, ε se -kaa 'mu-ni. **XXII** A -gblee, εbε 'mne-ε 'tɔ-ɔ nyu -ka wlu-u 'cnɪ-ε'ε 'le -Lago'bəgv 'li "du'a -ziadı. Wlu 'mne na nyu 'wee 'ce-ε -Lago'ɔ gba 'mu, 'le "nyinynidi kpvn 'v 'geyiε 'mu. 'Bho 'ε le a, lɪ -Lago ce'ε wlu "kpiti, nyu-v de'a *Zezii *Kliisi "gwli, 'wa "sε-ε 'ke ɪ 'ye. 'Innu de'e Zezii Kliisi "gwli'a dɪ mo'o.

XXIII -Tanyı 'kı -da nyu se'a Zezii Kliisi'a "gwlidejolu yibo a, -Lago'c gba-a kpvn'o -amu 'geyiε 'mu, gba 'mnı'a 'limı -a -de'e ti kplokplı 'le -Lago 'ye Zezii Kliisi'a "gwlidejolu kati. **XXIV** - Ka nyɔ-c "du'a "yu "yrili 'le ɔ-c tɔ 'nɔ -jolu 'le ɔ 'ke "yi'bhe, 'ka 'mno, 'ka-a -Lago'c gba-a tɔ'c -amu -jolu 'le ε 'ye Zezii Kliisi'a yinɔc "kpi bhla. ε -nı'e-e -kaa, 'le, -abu 'de-e Zezii Kliisi "gwli'a dı, -a 'ke "yisreεemu "du 'bho -Lago'c "yigbeyi. **XXV** 'Traamu 'tɔ c, Zezii Kliisi'a "gwlidejolu kati'o. 'E dı -a 'ye'e "yiflɔε, -Lago'c gba'a 'mutikukue se -amu "kpi -nı.

XXVI A 'ye li-ɔ, a'ba 'wee "du-o -Lago'c "yreetı, -ekedımaa, a 'de-e Zezii Kliisi "gwli. 'Inne tɔ'c na a -ke Zezii Kliisi "sisri'e-e "yi. **XXVII** A -gblee, a *batizee-ε'o 'le a -ke Zezii Kliisi "sisri'e "yi: 'traamu 'tɔ c, a 'bhle-e Zezii Kliisi'a -polu 'li. **XXVIII** 'E dı 'tɔ c, -bho -ın "du *Zuifuyı, -bho -ın se 'Zuifuyı, -bho -ın -nı nyɔ'c "Iru 'zɔ, -bho -ın -flo "yi, -bho -ın "du nyukpasu, -bho -ın "du 'nynaakpu, 'ε -nyna nyɔ ka, 'le, -abu-e abu-e, -a'ba 'wee -ke Zezii Kliisi "sisri'e "yi 'le -polu -lue 'mu. **XXIX** A-a 'ye-e li'a, a-bu -se'a-a 'Zuifu a, Zezii Kliisi'a nyu a "du'o 'tɔ'c dı a nu'o *Ablaamu'a "nynuu'a "nynuu -lrεε. Nyu-v "du'a -kaa Ablaamu'a "nynuu'a "nynuu, lızıgi -Lago ce'ε wlu "kpiti ɔ 'ke Ablaamu -ke 'c "nynuu'a "nynuu "nyı, 'innu 'ke i 'ye.

IV

I 'In-ı 'tmuu'o amu-ε, dı -lrıı 'ın 'bɔ'c ti 'ın 'ke amu -bodi 'mu-za a, 'innı 'ka-a: -Ka "danakonu 'le nya 'wla zi'a 'c -tita'a tisielı "kpi, -bho ɔ -see lε

-gwε ke a, nyɔ "lru "yi ɔ -nɪ'o, 'innc "du 'ɔ "yrili -bho ɔ 'ke -kɔkɔl̄'a kłɛ 'mν"luo bhebhedi. **II** -Nɔɔ -ke 'li ɔ "du'a -bhla "dana a, nyv-v "du -ɔ "yrili 'le vñ-v zi'e ɔ nññvñl̄'a dı -lrεε, 'le, 'ɔ legwεnɛcɔ 'ɔ -tita "si'a 'nyñi, ε 'ke ε "kpi bhla. **III** 'Bho -a'ba damv 'ka-a ε -nɪ'e 'mν -lrεε. -Da -a se'a -bhla *Zezii *Kliisi yibo, -a'ba "na "we'a kpli -kɔ'ɔ -amv "lru 'mν. **IV-V** A -gblee, -ccn -Lagɔ "du'a, ε nyñi'a a, ɔ 'po-o 'ɔ "yu, Zezii, 'nɔɔ 'kmv 'mν -jeyi, 'le, nyv-v 'pεε'ε 'wa "bhi'a 'mvtikukue 'mν 'le vñ 'ke "yisrεemv "du 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi, ɔ 'ke v ı 'mν zetie, 'le ɔ 'ye 'nynaakpv 'mν -zi -nɪ, vñ 'ye ɔ 'wlv. -Ka nyunyu 'wee-e 'wlv'a, 'ka-a ɔ 'wlv'o. ɔ yi'a 'nɔɔ 'kmv 'mν a, *gba -Lagɔ po'a 'Zuifv, ɔ 'cian-a 'ya "yikpvñ -lrεε. ɔ-bɔ -Lagɔ -zi -nɪ'e 'mν 'le ɔ 'ye -amv 'ɔ "yreeti 'mν nv. **VI** A -gblee, a "du-o -Lagɔ'ɔ "yreeti. -A "du-o 'ɔ "yreeti'a dı, ɔ po'o -amv *'ɔ Lisaazuzu 'mν. Lisaazuzu -nɪ'a 'ɔ "yu Zezii Kliisi 'mν, 'innc mo'o. 'Inne -nv-ε'o 'le a-a 'la'a -Lagɔ a'ba -tita. **VII** I -nɪ'a -kaa 'mν a, le -see 'tɔ amv "lru 'mν -kɔ. A "du-o 'ɔ "yreeti 'tɔ. -Ka a "du'a 'traamu 'ɔ "yreeti a, le ɔ de'a 'bho ti 'ɔ "yreeti'a dı, a-a 'ye -ε'o -lrεε.

'Pɔlv popo'o-o Galasiikomu "kpi 'gwlvti

VIII ε -nɪ'a -kaa 'mν, -bεnyı a, -da a se'a -bhla -Lagɔ yibo a, 'bho 'mnɔɔ ɔ, "sesili -se'a-a -lagɔzıgi, 'inni a-a bvbɔ'o, -ı -kɔ'ɔ amv "lru 'mν. **IX** 'Traamu a, a yibo'o-o -Lagɔ -ziaka. Nyɔ 'bhεε'ɔ ɔ 'ke nv, -Lagɔ yibo'o amv -ziaka. ε -nɪ'a -kaa 'mν, leedı a "bhit'i'e "yiti 'le a 'ye 'le a'ba "na "we'a kpli 'mν le mu'a? Lı-ı se'a wɔnku, -ı se'a -Lagɔ 'mν-zı, 'inni a-a ple'e kli'a? Bhebheli mo'o. Leedı a

mu'o 'le 'ya gbo le, a 'bɔ'ɔ ti i 'ke amu "lru 'mu -kɔ -lreɛɛ'ɛ? **X** Leedi a-a 'pɛɛ'ɛ 'wɪ-e 'cʊi -ke zʊin 'mu 'le a-a nu'o nyu "du i 'bho 'le v̄n 'ke "yisrɛɛmu "du 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi'a? **XI** Lı a-a nu'a dı, 'an -pɔlu -see bhlu 'bho amu "kpi. 'Le *Zezii *Kliisi'a dı 'in -za'a amu -bodi 'mu, -bheje, 'an lbhu 'mne 'in nu'a 'le a'ba "klumu a -bodi, bhebhelɛ ma'a?

XII 'Lotu'a "nynuu-a, 'in-i bhade amu li, 'in -ke a "du-o 'tɔ nyɔ -lue'a dı, a'ba 'pɛɛ a'ba "bhi'a 'mutikukue 'mu -le 'le a 'ke "yisrɛɛmu "du 'bho -Lagɔ'ɔ "yigbeyi! 'Mna-a'a 'pɛɛ 'an "bhuo'a 'mutikukue 'mu, a -za 'le 'an 'bi! A -see 'inmu "nyinynidi'a -lue komu "lrulinu. **XIII** A-a popo 'gwłutı 'nı? 'An 'le amu gbo'a "yizancɔ "yi 'in 'ka amu Zezii'a "dızıgı -tɔ, "lemnı yakalı -nı'e 'inmu "kpi. 'E dı 'in zi'e 'bho a gbo 'wɪ -dudu. **XIV** 'Bho -dagbe 'mno, yakalı kpvn'a 'inmu a, a -sia -nı'e-e 'inmu 'zo. 'We'ɛ dı a -see 'inmu liple 'le a -see 'inmu 'jni. E -nı'a -kaa 'mu, -ka a 'ke 'ka -Lagɔ gbo'a -dalbhoysi kpvn, 'ka-a a kpvn'o 'inmu -gli. -Ka a kpvn'a 'inmu, 'mna-a'a "bhuo kɔkɔɔ'ɔ -ɔ Zezii Kliisi'a "bhuo. **XV-XVI** 'Bvbua-a -nı'a 'le a'ba -pɔlu gbo ε-be -nɔɔ 'mne ti, doo ε mu'a? - Tanyı 'kı 'in yibo'o-o a-a ce 'ko-o ku 'le a 'ke 'inmu -kpa 'le le "o le 'mu. -Ziadı 'in-i za'a amu -bodi 'mu, 'ε dı a-a kpvn'o 'inmu a'ba jɛkayi'a ka 'traamu 'tɔ'ɔ?

XVII U-bu nyu -yu za'a dı "yida 'mu, -u 'bɔ'ɔ ti v̄n 'ke amu dı'a -tɔɔ "yrili"maa, 'wa -naagi se "yrili-nmo. Un 'bɔ'ɔ ti v̄n 'ke amu 'mu"luo, a -ke v̄n 'ke gbo-po, 'le 'in -ke a 'ke "yicice, 'le v̄n-v̄ yaa'a 'muti tenyi 'ya nɔnamu. **XVIII** -Bho nyɔ yaa 'muti 'le ɔ 'ke -zɛge n̄u, ε -nmɔ'ɔ -ɔ "yrili. U-bee

-mnvv'a 'm̥utiyeεεε -naa, ε se "yrili-nmo. A-bee -mnvv, -bho 'in -ni 'bho a'ba "troli o, -bho 'in se 'bho a'ba "troli -ni o, 'in 'ybha-o'o a 'ke 'm̥utiyyaa 'le a 'ke -zegε nu "k̥omu. [XIX-XX](#) 'An d̥ikmayreeti-a, 'in-i 'po-o "yi -lue: 'Bho -n̥igblaanyo'c -gbanamu, -ka v̥n-v̥ sia ni'a 'gwlvlicεε's w̥on 'mu 'le v̥n-v̥ gba'a a, 'ka-a 'in-i sia'a a'ba d̥i -lreε, 'le, -n̥o -ke ti a'ba bhi 'ka 'le Zezii Kliisi 'mu glu 'kpa -ka -zegεka, ε 'ke nyni. -Yeee! Galasiikomu-a, 'an -polv'a a k̥le ti 'in 'b̥o'c ti 'in 'ke 'le a'ba 'klumv yi -a 'ke "yigbeyi tidede 'le 'in 'ke amv d̥i -bod̥i 'mu-za 'le 'in 'ke 'an d̥i'a 'muzasu "yizizia. 'Traamu 't̥o o, ε -ma'a-a 'inmu w̥onti, le 'in 'ka 'bho a'ba damu 'mu-za a, 'in se ε 'bhle!

*Agaa -ke *Salaa'a "kpi'a 'yi

[XXI](#) A-bv nyv-v 'pεε'ε a'ba "bhi'a 'm̥utikukus 'mu 'le a 'ke "yisreεemu "du 'bho -Lago'c "yigbeyi, a 'tmvnu 'inmu, -ka 'o gba -lue 'mne 'lε'ε, a'ba 'w̥in i 'b̥o'c? [XXII](#) I 'cn̥i-ε'ε-ε 'le 'c "b̥ogu 'li, i na: *Ablaamu 'bhle-e 'nynvkpakpi 'son. C -ke 'o 'geyienynaakpu *Agaa 'wlu-o "yunyukpasu 'le o -ke 'o "yiglenyno *Salaa 'wlu'o "yunyukpasu -lreε. [XXIII](#) "Yu 'o 'geyienynaakpu 'wlu'a a, 'wa "bhi'a -t̥occeyu mo'o. ε -se -Lago'c 'gwlvdi -ko. "Yu 'o "yiglenyno 'wlu'a a, -da o -see'a 'wlu ke a, -ka -Lago'c "bhuo -za'a 'o "kpidi Ablaamu -bod̥i 'mu 'tun, 'ka-a o 'wlu'o. [XXIV-XXV](#) A -gblee, Ablaamu'a 'nynvkpakpi 'son'c d̥i -nui -te'ε 'mu-ε: -Bho ny̥o 'ke i 'm̥uti'w̥on, "lemnu ny̥o 'ke i li likp̥ukpa mo'o. U-bv 'nynvkpakpi 'mnu, 'wa "kpidi k̥o'c'-c-* -ybheybhetite'a k̥pe 'son. Tr̥i v̥n- u 'la'a *Sinayi -ε -ni'a 'le Alabiibhlvukpa "kpi, 'le 'ε

"kpi, -ybheybhetite -Lago -ke *Moyiizi bhla'a 'le
 ɔ 'ye Moyiizi *'ɔ gba'a -klugba "nyi, tite 'mne -ke
 Agaa, 'ɔ 'geyienynaakpu 'mnv'a dì gvgɔ'ɔ "yiti.
 Un koo'ɔ-ɔ 'traamu'a *'Zuifu "we'a 'muybhewlɔ
 Zelizaleemv -lreε. U-bu 'Zuifu'a -dadudu-u 'pεε-ε
 'wa "bhi'a 'mutikukuε 'mv 'le un 'ke "yisreemv
 "du 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi. Nyu-υ nu'a -kaa a,
 un koko'ɔ-ɔ Agaa'a "yu. -Ka un 'wlu -nι 'nɔ
 'le 'geyikpaankwla 'zɔ 'le ɔ 'ye'a 'geyieyu "du a,
 'ka 'mnɔ, nyu 'mnv, -Lago'ɔ gba-a kɔ 'nu 'lru
 'mv 'le ε-ε kpvn 'v 'geyiε 'mv. **XXVI** ε -nι'a -kaa
 'mv, Ablaamu'a "yiglenyŋ Salaa'a "kpidi koo'ɔ-
 ɔ -Lago'ɔ "yiflonyv'a -gwlo -nι'a 'le yaku 'li, un-
 υ 'la'a yaku'a Zelizaleemv. 'Inne 'mo-o -abu-a'a
 'muybhewlɔ. ε se "lru 'mv -kɔ-ε. **XXVII** A -gblee,
 'ε "kpidi -Lago'ɔ wlu'a 'mutizayi *Ezayii 'cn̄i'a 'le
 -Lagobogu 'li, 'inne 'ka-a:

Zelizaleemv koo'ɔ -ka 'nynaakpu-υ -see'a "yu
 'wlu 'le -υ -see'a -nigblaa'a 'gwlvlicεε
 wɔn'ye, 'bho'a nyu li 'bvbua tenyi! A -
 gblee, ε koo'ɔ-ɔ 'nynaakpu 'wa nyimiε po'a
 ti 'le -nɔo -lreε 'li 'le nyaka 'wa "yreeti-ι 'ye
 dikmanyn'ɔ nu 'mv-zi mv.

XXVIII A-a 'ye-e li'a, 'an 'lotv'a "nynuu-a, -ka -
 Lago'ɔ 'bhuo "du'a Ablaamu wlu wɔn 'muti ɔ -ke
 Salaa-a 'ye'a "yunyukpasu *Izaaki 'wlu mv 'le 'ya
 "yri'a 'bı 'ye'a 'wlu a, 'ka 'mnɔ 'ka-a a -nι'o. 'Ε dì
 a "du'o -Lago'ɔ "yreetizig. **XXIX** 'Le -lreεke, -ka
 Ablaamu -ke Agaa 'wlu'a 'wa -tɔɔcεyu, 'le, "yu ɔ
 -ke Salaa 'wlu'a 'le *-Lago'ɔ Lisaazuzu'a 'gwluđi
 'mv, 'le Agaa'a 'yu 'ye'a Salaa'a nɔ nyani 'mv
 kla a, -ka -lue 'mnɔ, 'ka-a 'ε letu -nι'e 'traamu.
 Nyu-υ 'pεε'ε 'wa "bhi'a 'mutikukuε 'mv, 'inne

kla'a nyu-υ 'pεε'ε -Lago'č Lisaazuzu'a wɔnkuε 'mu nyani 'mu. **XXX** 'Bho 'ε "kpi a, ı 'cni-ε'ε-ε 'le -Lagobegu 'li:

Ablaamu, -za 'geyienyno -ke 'wa "yu 'kwla, - ekedimaa, 'geyieu se 'bhεε ɔ 'ke 'č -tita'a li "kpi -zi, 'le ɔ -ke "yiglenyno'č "yu -see li 'gble yi -lreε! Č-bč "yuzεge 'mnč, cnu zi 'nι "kpi.

XXXI 'Ka-a ı -nι'e 'mu'a dı, 'an 'lotu'a "nynuu-a, -abu koo'č "yiglenynaakpu'a "yu. -A se koo 'geyienynaakpu'a "yu.

V

I A -gblee, -a 'ke "yiflomu "du mo'o. 'Inne 'bhle'e 'nynt'a dı *Zezii *Kliisi zetie'e -amu 'le -a'ba "bhi'a 'mutikukue 'muρεεε 'mu 'le -a 'ke "yisrεemу "du 'bho -Lago'č "yigbeyi. -A po 'le 'kpi 'le -a 'ke 'le "yifløε 'mne 'li ti-de. A'ba 'wɔn nyč'č -ko amu "lru 'mu -le -lreε 'le le"o le 'mu.

A -de 'le "yifløε 'li ti

II 'Inmo 'Pčlu, 'in-ı 'tmuu'ο amu-ε, na: -Bho a -ka klemumue 'mu-υ 'pεε 'le a 'ke "yisrεemу "du 'bho -Lago'č "yigbeyi a, "lemnui, lbhu Zezii Kliisi nu'a amu -bodi, ε koo'č-č le-ε se 'ki 'bhεε ε 'ke -nu-ε. **III** A "du a'ba "bhi "yrili -lreε, nyč"ο nyč-č 'pεε'ε klemumue 'mu 'le ɔ 'ke "yisrεeyi "du 'bho -Lago'č "yigbeyi, 'č nyčtu nu'a -kaa a, ɔ-č 'yi-e 'le *-Lago'č gba'a "yikpuen'ε -belu 'zč le'a dı, "lemnui ɔ -kpvn -Lago'č gba "yi 'wee! **IV** A-a 'ye-e li'a, a-bu nyu-υ popo'a 'gwluti, -bho a 'pεε a'ba "bhi'a 'mutikukue 'mu, "lemnui a-a "du 'ko-o "yisrεemу 'bho -Lago'č "yigbeyi, a -ke *Zezii

*Kliisi se 'tɔ "yi"sisri, lbhv ɔ nu'a amu -bodi, a -tbhe 'nɛ-ɛ "kpi 'le ε se 'tɔ 'bhɛɛ ε 'ke amu -kpa. **V** ε -ni'a -kaa 'mu a, -a-bv -yu de'a Zezii Kliisi "gwli, 'ɛ dɪ -a -de 'nɔ -polu "yi 'le 'bvbua 'mu 'le *-Lago'ɔ Lisaazuzu-u kpa'a -amu 'le -a 'ke "yisrɛɛmu "du 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi. **VI** A -gblee, -bho nyɔ -ke Zezii Kliisi "sisri "yi, -bho ɔ mu *kle 'mu, -bho ɔ se kle 'mu mu, 'ɛ -nyna nyɔ ka. Lɛ-ɛ 'ma-a -zɛgɛ, 'inne 'mo-o -a 'de -ɔ "gwli. -Ka -a de 'ɔ "gwli, -a'ba -bonyunu'a dɪkmɛɛ-ɛ tɔ'ɔ 'na 'le -a kɪkma'a -kɪkma dɪ.

VII -Tanyi 'kɪ, a'ba kpli 'sreɛɛ'ɛ-ɛ "yi 'bho -Lago'ɔ -jeyi. Yɔɔ "maa'a amu 'le a 'ye -ziadı'a -jolu "yrili"saka'a? **VIII** -Lago'la'a amu 'le a 'ye'a 'ɔ nyu "du, ɔbɔ -see amu -kaa nu. **IX** A-a 'ye-e li'a, -ka "flear'ɔ "buubuuuletoope-e "bu nɪ'a lɪ tenyi a, 'ka-a "nyinynitötöl'i'a -toope gbe 'bhɛɛ'ɔ ε 'ke nyu'a -dadudu 'bho -Lago'ɔ -jeyi -za. **X** ε -ni'a -kaa 'mu a, a-bee -mnvv -ke -a'ba -Koyi Zezii "sisri'e-e "yi'a dɪ, 'an -polu se 'bhɛɛ ε 'ke 'son 'mu 'wlvv 'bho amu "kpi. 'In yibo'o-o -ka 'in-i popo'a 'gwluti, 'ka-a abv 'ke 'gwlutipopo -lrɛɛ, 'le, nyɔ -yo "maa'a amu, -bho koo ɔ -ni, -Lago'ɔ -zidle-e 'ye ɔ -kpvn mu.

XI 'An 'lotv'a "nynuu-a, -bho 'in nu 'kɪ nyu mu kle 'mu 'le vñ 'ke "yisrɛɛmu "du 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi a, "lemnɪ koo -ke dɪ nyu-v kla'a 'tɔ 'inmu nyani 'mu 'bho εbɛ-ɛ'ɛ "kpi'a? -Bho 'an wlü -ke 'wa nɛ 'bhɛɛ 'kɪ, vñ -see 'kɪ 'inmu 'cɛ kwa -po yi. -Ka Zezii Kliisi 'mɛ -ni'a 'bho nyvyrilbhaatu "yri, 'ɔ 'mɛmɛɛ 'mne, 'inne 'ke nyu "yisrɛɛmu po 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi. 'Inne 'in-i tɔ'ɔ nyu: -ɛ -ke dɪ vñ-v po'a 'inmu 'cɛ kwa,

'inne 'ka-a! **XII** Nyu 'mnv -yu "maa'a amv, -bho
vn nu a mu kle 'mv 'le a 'ke "yisreemv "du 'bho
-Lago'c 'yigbeyi a, 'le 'mna gbo, -bho vn 'bc ti,
vn wvwa, kle -se le -ko!

XIII A-bee -mnvv a, 'lotv'a "nynuu-a, -Lago'la'a
amv-ε 'le a 'ke "yiflonyv "du. A'ba "yiflōε 'mne, a
-de 'le ε 'li ti, a'ba 'ne ε "yi 'le a'ba nv "nyinynid -
le! 'Bho 'ε lemv, a kikma dī 'le a 'ke kpukpa! **XIV** A
-gblee, lε-ε 'bhle'a -Lago'c gba "lru kwa, 'inne
'mo-o, -ka -in -kma'a -a'a "bhuo'a dī, -kma -kaa
-a'a -bonyunyo'c dī! **XV** A "du a'ba 'bhi 'yrili!
Nmi-i vɔ'c 'le i-i ninmu'a a, -bho a'ba kpli -ke 'ya
kpli gvgc o, "lemnū a-a 'ye-e 'kpi "yitiwvwa -mv.

*-Lago'c Lisaazuzu'a -jolvgbopoe

XVI 'E dī, 'in-i 'tmvv'o amv-ε, a "tayi *-Lago'c
Lisaazuzu "yiti 'le o 'ke amv -jolv gbo po 'le a'ba
timε 'mv! -Bho ε -ni -kaa a, "lemnū "nyinynil
a -ybhe'ε 'mv, a -see i -nv yi. **XVII** A -gblee,
"nyinynil nyunyo -ybhe'ε 'mv -ke lizig -Lago'c
Lisaazuzu -ybhe'ε 'mv, i-i 'cv-c tu, 'le, lizig
-Lago'c Lisaazuzu -ybhe'ε 'mv -ke "nyinynil
nyunyo -ybhe'ε 'mv, i -se le -lue -ko. I -ni 'son'c
wlu svsc'c-o li. Ebe 'mne, 'inne nv ε'o, 'le, li 'wee
a'ba 'gwlv -ni'a "yi, a se 'ya nvnva 'bhεε. **XVIII** A
'ye li-o, -bho -Lago'c Lisaazuzu -ka amv -jolv gbo
o po, "lemnū, -ka a 'pεε'ε a'ba 'bhi'a 'mutikukue
'mv 'le a 'ke "yisreemv "du 'bho -Lago'c "yigbeyi,
ε -see 'tō amv "lru 'mv -ko yi.

XIX "Nyinynil -ni'a 'le nyunyo'c -polv gbo, i -
"tuv nɔ-o'o 'le 'c "nyinynikpli-i 'kpa'a "piemv.
I-bi "nyinynil 'mnū, 'inne 'ka-a: Nyu-v popo-o

"nyinynika 'gwluti 'le vn-v "wili'o, vn-v nu'o - ganilbhakpli. [XX](#) Un-v bvbɔ-c kɔkui 'le vn-v de'e 'le gupoε 'li ti, 'wa nyɔtu-u 'nyinyε'ε 'mɔ 'le vn-v je'o, vn 'bhle-e "mʊnyni, tɔlv 'bhle-e 'ce 'mna "yi 'le -lrvv-v po'o 'ce; vn-v mumu-o li 'le vn 'ke lɛ 'mɔ -zɛ, vn 'bhle-e cɛklɪcɛ, vn se -ybhe. [XXI](#) Un-v 'mɪl-e "yri 'bho vn -bonyunu'a li "kpi, nmɔ-c 'kpvn -v 'geyie 'mɔ, 'le lilia-a zi v'o, vn-v 'nu-o -klaaboli -lrv. 'In 'wi -i amv "yiti -tanyi, 'le 'traamu 'tɔ 'in-i 'mu-o 'bho le; nyv-v nu'a -kaa a, vn -see -Lago "yiti"tayi ɔ 'ke v -kɔ.

[XXII](#) 'Bho 'ɛ lemv, "yrilnmɔlizigɪ -Lago'ɔ Lisaazuzu-u po'a 'le nyunyɔ'ɔ -pɔlv gbo, i-i "tuu nɔ-o'o 'le 'ɔ kplizigɪ-i 'kpa'a "piemv, i kɔkɔɔ'ɔ-c 'mɪlumɪtu'a "bhuo. "Yrilnmɔlizigɪ 'mnɪ, 'inni 'ka-a: -Lago'ɔ Lisaazuzu-u 'ya-a dɪkmɛɛ 'le nyunyɔ'ɔ -pɔlv gbo, vn-v 'li-e 'bvbva 'le 'wa - pɔlv-v bhlu'o. Un 'ku-o "gwli 'le 'wa 'limv - nmɔ'ɔ wɔn 'le vn -nmɔ'ɔ 'gwluti 'le 'wa -cna dɪ li. [XXIII](#) Un -nmɔ'ɔ-c kpli 'mɔ 'le vn-v 'bhɛɛ'ɛ wa "bhi wɔnyi. Nyv-v nu'a 'ya lɪtu, vn -ke *-Lago'ɔ gba -ybhe'o. [XXIV](#) Nyv-v 'ma-a *Zezii *Kliisi'a nyv, "nyinyninaagɪ vn-v po'a -ke "nyinynikpli vn-v nu'a -tanyi, vn 'bhɔ-c 'ya dɪ. I kɔɔ'ɔ-c -ka vn 'gbaa'a ka "nyinynilı 'mnɪ Zezii 'le vn 'ye ɔ 'bho nyvyrilbhaatu "yri kɔ, 'le ɔ -ke i 'ye'a 'mɛ.

[XXV](#) -Lago'ɔ Lisaazuzu, 'innc "nyi'e -amv tiniezegɛ. 'Ka-a ε -ni'e 'mɔ'a dɪ, -a "tayi nɔ "yiti ɔ 'ke -amv -jolv gbo po 'le -a'ba tinie 'mɔ! [XXVI](#) - A'ba 'bhɛɛ -a'ba "bhi "yi -le, -a'ba titbha -titbha 'ce -le, -a'ba nʊnʊ "mʊnyni -bodi -le!

VI*A kpukpa*

I 'Lotu'a "nynuu-a, -bho nyɔ -ka "nyinynidu-
nu 'le a 'ke ɔ "kpi 'daa, a-bu *-Lago'ɔ Lisaazuzu-
u po'a -jolu gbo a, a "du ɔ "dɪ 'mu 'le ɔ 'ke 'bho
-joluzege "yi le yi! -Bho a 'ke 'ɛ letu nu a, a -
nu -ni ne 'le 'limu'a wɔnnmɔe 'mu! A'ba nyɔ"o
nyɔ 'in-i 'tmu'u'o, a "du a'ba "bhi "yrili 'le a'ba
"bhi -kaa "nyinynidu nu -lreε! **II** -Bho nyɔ -ka sia
-ka kwakugbe pa'a nyɔ, a -kpa nɔ! 'Inne 'mo-o,
a kpukpa 'le a 'ke siasiaa'a 'gbε "lru ziza! -Bho
a nu -kaa, "lemnii a-a "du-o 'bho *Zezii *Kliist'a
wlu. **III** 'Le 'bho 'ɛ "kpi, -bho nyɔ -ka 'ɔ "bhuo
-klagba-a 'la, -bho ɔ se -kaa -ni a, ɔ-ɔ 'po-o 'ɔ
"bhuo -dugba li. **IV** Nyɔ"o nyɔ 'cre 'ɔ "bhuo 'muti,
-bho 'ɔ kpli "du -zegε 'le ɔ 'ke ı yibo! -Bho ɔ 'ye -
zegε 'ɔ "bhuo 'mu li 'le ɔ 'ke 'bubua li 'ɔ kplizig'i'a
di. ɛ -se 'ɔ -bonyunyɔ ɔ -zi 'mu'a 'bubua ɔ 'ke li
-ko. **V** Lbhu -Lago "nyi'a -amu, nyɔ"o nyɔ-ɔ 'ye-e
'ɛ kuna -po -mu.

VI A -gblee, nyɔ -yo 'cian'a -Lagoowlu, nyɔ-ɔ tɔ
'nɔ ɔ, 'ɔ lizig'i ɔ 'bhle'a, ɔ -ke ɔ 'gble ı 'mu!

VII 'Bho 'ɛ le a, a'ba "du a'ba "bhi 'gwlu'a
"yikuna -le! Nyɔ'ɔ 'cise -Lago -le! 'Inmɔ 'lɛ'ɛ 'na
a, le 'in 'ka 'bho "du, 'inne 'ka-a: Le nyɔ-ɔ lo'a,
'ɛ "bhi ɔ-ɔ za'o. **VIII** 'ɛ 'zɔ 'ka-a: Nyɔ -yo "luo'a
'ɔ tinie 'wee 'mu, 'le, "nyinynidu 'ɔ 'gwlu -ni'a
"yi, ɔ 'ke ı nu a, le ɔ 'ka 'ye, 'inne 'mo-o 'memee
'bho -Lago'ɔ "yigbeyi. 'Bho 'ɛ lemu, -bho nyɔ "luo
'ɔ tinie 'wee 'mu 'le ɔ 'ke -Lago'ɔ Lisaazuzu'a
'gwlu'di nu a, "kɔgwletinie ɔ-ɔ "nyi ɔ'o. **IX** 'Ka-
a ε -ni'e 'mu'a di, -a'ba sia -zegε'ɛ nuunu'a 'mu

-le! 'Le, -bho 'kpi -see -amu "yiti-wa a, 'le -a 'ke 'kpa "yi ku, -a 'ke -zegε nu a, "lemonu, -nu -Lago "du'a a, 'bho ε ti -a 'ye-e -zegε 'ye -mu. **X** 'Inne 'bhle'e 'nynu'a dı a, -da -a 'bhle -nu'a "yiflɔncoo, -a nu nyu 'wee -zegε -bodi! Nyu -ke -a ple'ε 'bho Zezii'a -gligba -lue wɔnyi, -a'ba -sie u ti -le -lreε!

'Pɔlu'a gbɔmubhɔɔwlu -ke 'ɔ 'yeyewlu

XI A 'ye li-ɔ, 'traamu 'in-i 'cni'e a'ba -jeyipobɔgv. -Ka 'in-i 'bhεε'ε 'an 'cniyri "yi, a -gbu -kaa ya! 'An "bhuo'a "yiglekvta 'cni i'o.

XII A -gblee, nyu-u kpvn'a amu -glaka un-u nu'a a mu *kle 'mu ke-ɔ 'le a 'ke "yisrεεmu "du 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi a, nyunu'a 'tunudı un-u 'bɔ'ɔ ti. 'Le, -bho un na 'ki, *Zezii *Kliisi'a 'memεε-ε po'o nyɔ "yisrεεyi 'bho -Lago'ɔ "yigbeyi a, "lemonu nyu-u klu u 'ko-o nyani 'mu, 'ε -fanu un 'bhle'e ku 'muti 'le 'wa 'wɔonu n'i'o. **XIII** U-bu nyu-u 'bɔ'ɔ ti a 'ke kle 'mu -kpe ε, u-bee -mnvnu'a "bhi'a -kpvn -Lago'ɔ gba "yi, 'le un 'bɔ'ɔ ti a 'ke kle 'mu mu, 'le, -ka un 'ka amu -jreε ku li kpa 'ki 'le 'ε fanı 'ka amu 'li -ni, un 'ke 'wa "bhi "yi'bheε 'ε dı.

XIV 'Le 'mna -bodi a, 'an "plin, 'an po le -lreε 'mu, -bho ε -se Zezii Kliisi 'me -ni'a 'bho nyvyrilbhaatu "yri'a "se. 'ɔ 'memεε'ε dı a, -bho 'in -gbu 'kmu 'mu'a lı ya, 'le 'mna gbo i kɔɔ'ɔ bhebheli. -Bho i 'bɔ'ɔ ti i 'ke 'inmu -bodi yi, 'le ibi -bodi 'in kɔɔ'ɔ -ɔ 'memεyi. **XV** 'In-i 'tmvu'o amu-ε 'tɔ, -bho nyɔ mu kle 'mu o, -bho nyɔ -see kle 'mu mu o, 'ε -nyana nyɔ ka. Leklagba-a 'ma-a -zegε, 'inne 'mo-o nyunuɔ'ɔ tiniε 'ke -lre 'mu le yi. **XVI** Nyu 'wee na'a 'bho -jolvre 'mne "yi a, un-u 'mo-o -Lago'ɔ nyvzıgi 'le un "du'o *Izrayεelikɔmužıgi. -Lago'ɔ

"bhuo "nyi u -pəlu'a bhlubhlua 'le o 'ke u -zegə
-bodi nu!

XVII -ɛ 'wlu'a -daa -ziannamə, nyɔ'c -sia -ni
'inmu -le, -ekedumaa, -ka 'in "du'a Zezii'a nyɔ,
'lbhalbhafanı 'in 'bhle'a ku li a, 'innı tɔ'c 'na!

XVIII 'An 'lotu'a "nynuu-a, -a'ba -Kɔyi Zezii Kliisi
-wvnna amu "niti! *l -ni -kaa 'mu!

-YBHEYBHETITELRE

**Nyabwa: -YBHEYBHETITELRE New Testament
Nouveau Testament de Nyabwa**

copyright © 1991 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nyaboa (Nyabwa)

Contributor: International Bible Society

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

7657d3f5-7539-5138-b61f-b1ee280646f9